

Rolnummers 957 en 980
Arrest nr. 24/97 van 30 april 1997

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vragen betreffende de artikelen 43, 44 en 148 van het Wetboek van Strafvordering en de artikelen 962 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek, gesteld door de correctionele rechtbank te Brussel en de correctionele rechtbank (raadkamer) te Namen.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters M. Melchior en L. De Grève, en de rechters H. Boel, L. François, P. Martens, J. Delruelle, G. De Baets, E. Cerexhe, H. Coremans en A. Arts, bijgestaan door de griffier L. Potoms, onder voorzitterschap van voorzitter M. Melchior,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

*   *   *

I. Onderwerp van de prejudiciële vragen

a) Bij vonnis van 14 mei 1996 in zake de procureur des Konings, M. Hendrickx en J.-M. Hendrickx tegen T. Kerman en de n.v. ISS Servisystem, waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 22 mei 1996, heeft de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Worden de artikelen 10 en 11 van de Grondwet geschonden door de wettelijke regels die toepasselijk zijn op het deskundigenonderzoek in strafzaken, inzonderheid de artikelen 43, 44 en 148 van het Wetboek van Strafvordering, in die zin geïnterpreteerd dat zij de door de feitenrechter in strafzaken aangestelde deskundige niet zouden verplichten de regels na te leven betreffende het contradictoïr karakter, die in burgerlijke zaken bij de artikelen 962 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek, en meer bepaald bij de artikelen 965, 972, 973, 978 en 979 van het Gerechtelijk Wetboek zijn vastgesteld ? »

Die zaak is ingeschreven onder nummer 957 van de rol.

b) Bij beschikking van 26 juni 1996 in zake de procureur des Konings, Ph. Legrain en M. Legrain tegen G. Simoes Dantas, waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 2 juli 1996, heeft de raadkamer van de Rechtbank van eerste aanleg te Namen de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Worden de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, gelezen in samenhang met artikel 6 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden, geschonden door de regels die toepasselijk zijn op het deskundigenonderzoek in strafzaken, inzonderheid de artikelen 43, 44 en 148 van het Wetboek van Strafvordering, in die zin geïnterpreteerd dat zij de door de feitenrechter in strafzaken en inzake burgerlijke belangen aangestelde deskundige niet zouden verplichten de regels na te leven betreffende het contradictoïr karakter, die in burgerlijke zaken bij de artikelen 962 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek, en meer bepaald bij de artikelen 965, 972, 973, 978 en 979 van het Gerechtelijk Wetboek zijn vastgesteld ? »

Die zaak is ingeschreven onder nummer 980 van de rol.

II. De feiten en de rechtspleging in de bodemgeschillen

1. Zaak met rolnummer 957

In het kader van vervolgingen ingesteld tegen de veroorzaker van een verkeersongeval heeft de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel een geneesheer-deskundige aangesteld, wiens opdracht erin bestond te bepalen of er een noodzakelijk oorzakelijk verband bestond tussen het ongeval en het overlijden, tien weken later, van het slachtoffer van dat ongeval.

De beklaagde stelt de ontstentenis van contradictoir karakter van dat deskundigenonderzoek aan de kaak; de Rechtbank wijst er terzelfder tijd op dat, met name volgens de rechtspraak van het Hof van Cassatie, het deskundigenonderzoek in strafzaken niet wordt beheerst door de regels vervat in de artikelen 962 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek, en meer bepaald in de artikelen 965, 972, 973, 978 en 979, die het contradictoir karakter van het deskundigenonderzoek in burgerlijke zaken organiseren, en acht het van belang dat de beklaagde doet gelden dat een niet op grond van objectieve omstandigheden verantwoorde discriminatie bestaat tussen, enerzijds, diegene die, als verweerder in een burgerlijk proces, het voordeel van het contradictoir karakter van de expertiseverrichtingen geniet, die tot doel zouden hebben te bepalen of, voor de toepassing van de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek, een oorzakelijk verband bestaat tussen de fout die hem wordt verweten en het overlijden van het slachtoffer en, anderzijds, diegene die, als beklaagde in een strafproces waarin hij zich moet verantwoorden in het kader van een beschuldiging van onvrijwillige doodslag (artikelen 418 en 420 van het Strafwetboek), die op de beoordeling van dezelfde fout en hetzelfde oorzakelijk verband steunt, niet het contradictoir karakter van een deskundigenonderzoek met hetzelfde onderwerp kan genieten.

Aangezien de Rechtbank van oordeel was dat het antwoord op de vraag of de artikelen 43, 44 en 148 van het Wetboek van Strafvordering de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schenden, in zoverre eerstgenoemde artikelen een grondslag zouden bieden voor het niet-contradictoire karakter van het deskundigenonderzoek in strafzaken - waaronder het soort onderzoek dat de feitenrechter heeft bevolen - onontbeerlijk leek om haar beslissing te wijzen, heeft zij het Hof de hiervoor weergegeven prejudiciële vraag gesteld.

2. Zaak met rolnummer 980

In het kader van een burgerlijkepartijstelling door het slachtoffer van een poging tot vrijwillige doodslag - de verdachte verkeerde immers ofwel in staat van krankzinnigheid, ofwel in een ernstige staat van geestesstoornis of van zwakzinnigheid waardoor hij geen vat had op zijn daden - heeft de raadkamer van de Rechtbank van eerste aanleg te Namen deskundigen willen horen die tot een psychiatrisch deskundigenonderzoek zouden zijn overgegaan. Van oordeel dat de inzet de openbare orde raakte, heeft de Rechtbank zich vooraf en ambtshalve de vraag gesteld of zich met betrekking tot een dergelijk deskundigenonderzoek, dat niet op tegenspraak wordt gevoerd in het kader van een strafgeding, - hetgeen volgens de raadkamer het gebruik en zelfs de regel is - in het stadium van de raadkamer, waaraan de hoedanigheid wordt toegeschreven van rechtscollege dat de zaak ten gronde behandelt en uitspraak doet op burgerlijke belangen, geen probleem voordoet van overeenstemming met de grondwettelijke regels van gelijkheid voor de wet en van niet-discriminatie (artikelen 10 en 11 van de Grondwet), en dit ten aanzien van de bepalingen van de artikelen 962 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek. Zij heeft het Hof dan ook de hiervoor weergegeven vraag gesteld.

III. De rechtspleging voor het Hof

a) In de zaak met rolnummer 957

Bij beschikking van 22 mei 1996 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 5 en 10 juni 1996 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 13 juni 1996.

Memories zijn ingediend door :

- T. Kerman, wonende te 1030 Brussel, Wijnheuvelenstraat 49, en door de n.v. ISS Servisystem, waarvan de maatschappelijke zetel is gevestigd te 1070 Brussel, Zeemtouwersstraat 30/36, bij op 18 juli 1996 ter post aangetekende brief;

- de Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel, bij op 22 juli 1996 ter post aangetekende brief.

Van die memories is kennisgegeven overeenkomstig artikel 89 van de organieke wet bij op 17 september 1996 ter post aangetekende brieven.

Memories van antwoord zijn ingediend door :

- T. Kerman en de n.v. ISS Servisystem, bij op 9 oktober 1996 ter post aangetekende brief;

- de Ministerraad, bij op 17 oktober 1996 ter post aangetekende brief.

b) In de zaak met rolnummer 980

Bij beschikking van 2 juli 1996 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 10 juli 1996 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 20 juli 1996.

De Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel, heeft een memorie ingediend, bij op 23 augustus 1996 ter post aangetekende brief.

c) *In de beide zaken*

Bij beschikking van 9 juli 1996 heeft het Hof in voltallige zitting de zaken samengevoegd. Van die beschikking is aan de partijen kennisgegeven bij op 10 juli 1996 ter post aangetekende brieven.

Bij beschikking van 22 oktober 1996 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot 22 mei 1997.

Bij beschikking van 4 februari 1997 heeft voorzitter M. Melchior de zaken voorgelegd aan het Hof in voltallige zitting.

Bij beschikking van dezelfde dag heeft het Hof de zaken in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 27 februari 1997.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen en hun advocaten bij op 5 februari 1997 ter post aangetekende brieven.

Op de openbare terechtzitting van 27 februari 1997 :

- zijn verschenen :

. Mr. M. Mahieu en Mr. J.F. Van Drooghenbroeck, advocaten bij de balie te Brussel, voor T. Kerman en de n.v. ISS Servisystem;

. Mr. Ph. Traest, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters-verslaggevers L. François en H. Coremans verslag uitgebracht;

- zijn de voornoemde advocaten gehoord;

- zijn de zaken in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de organieke wet, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

IV. *In rechte*

- A -

Memorie van T. Kerman en de n.v. ISS Servisystem (zaak met rolnummer 957)

A.1.1. Wat de feiten betreft wordt opgemerkt dat bij het vonnis waarbij het deskundigenonderzoek werd gelast, het contradictoir karakter ervan niet werd bevolen, noch verboden. De partijen hebben geen kennis kunnen nemen van het expertiseverslag vóór het advies van het parket waarbij de datum van de terechtzitting werd meegedeeld. De vordering tot wraking van de rechter die het deskundigenonderzoek heeft bevolen, tot staving waarvan werd aangevoerd dat de rechter aan de deskundige had aangegeven dat dat onderzoek niet contradictoir is en dat die eigenschap ervan het niet onverenigbaar kan maken met artikel 6.1 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, werd door de Rechtbank verworpen, op grond van volgende overwegingen :

« Overwegende dat het de verzoekende partijen toekomt, na de neerlegging van het expertiseverslag, alle overwegingen naar voren te brengen die zij nuttig zullen achten ter verdediging van hun belangen; dat het de heer rechter Saint-Remy, voorzitter van de 45ste kamer, zal toekomen te antwoorden op de elementen aangevoerd door de verzoekende partijen; dat zelfs als de heer rechter Saint-Remy zich er tot dusver toe lijkt te hebben beperkt de thans geldende en vaste beginselen van de desbetreffende rechtspraak toe te passen, en zelfs als de verzoekers geen enkel element hebben opgeworpen dat dit zou tegenspreken, dan nog in de huidige stand van zaken niets ertoe leidt te stellen dat hij niet alle waarborgen zou bieden om het vervolg van de debatten te leiden en uitspraak te doen over de zaak die hem is voorgelegd, en waarin de heer procureur des Konings en de burgerlijke partij, enerzijds, en de verzoekende partijen, anderzijds, tegenover elkaar staan, overeenkomstig de bepalingen van artikel 6.1 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden; dat de magistraat wordt geacht onpartijdig te zijn, tot het bewijs van het tegendeel wordt geleverd. »

Tot slot hebben de burgerlijke partijen, nadat zij via een minnelijke schikking vergoed waren door de verzekeraar van de veroorzaker van het ongeval, verklaard afstand te doen van hun vordering.

A.1.2. Het Gerechtelijk Wetboek verankert het contradictoir karakter van het deskundigenonderzoek door dat Wetboek wordt georganiseerd.

Zelfs al leidt de niet-naleving van het contradictoir kenmerk, door de deskundige, de rechter of één van de partijen, niet tot de nietigheid van het deskundigenonderzoek, toch geven rechtspraak en rechtsleer aan dat die niet-naleving de rechterlijke beslissing tot het nemen waarvan dat deskundigenverslag heeft bijgedragen, onmiskenbaar blootstelt aan vernietiging en dat het rechtscollege waarbij dat beroep aanhangig is gemaakt, zal moeten vaststellen dat het betwiste deskundigenverslag niet kan worden tegengeworpen aan de partijen in wier nadeel het beginsel van het contradictoir karakter werd miskend.

De bepalingen van het Wetboek van Strafvordering bevatten daarentegen geen enkel element over de al dan niet contradictoire aard van het deskundigenonderzoek in strafzaken. Het Hof van Cassatie heeft beslist dat dat onderzoek niet contradictoir is, terwijl geen enkele tekst een grondslag kan bieden voor die pretoriaanse regel en terwijl in de rechtsleer eensgezindheid bestaat over het feit dat de tegenovergestelde regel een grondslag kan vinden in de artikelen 2 en 972 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek.

Uit het pretoriaanse karakter van de betwiste regel vloeit voort dat geen enkele grief van ongrondwettigheid wordt geformuleerd tegen de eigenlijke inhoud van de drie bepalingen van het Wetboek van Strafvordering die in de tekst van de vraag zijn vermeld - die bepalingen dienden te worden vermeld om de zaak geldig bij het Hof aanhangig te maken - maar dat aan het Arbitragehof een vraag wordt gesteld over de intrinsieke relevantie en, in voorkomend geval, over de overeenstemming met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet van de kenmerken die het Hof van Cassatie, na afloop van een interpretatieproces, heeft menen te kunnen toekennen aan een instelling - het deskundigenonderzoek in strafzaken - waarvan het bestaan zonder meer wordt verankerd in die drie enkele bepalingen.

A.1.3. De omstandigheid dat het contradictoire karakter van het deskundigenonderzoek in strafzaken steeds vaker deel is gaan uitmaken van bijzondere bepalingen betreffende het onderzoek aan het lichaam (tweede en derde lid, ingevoegd in artikel 90*bis* van het Wetboek van Strafvordering bij artikel 7 van de wet van 4 juli 1989 tot wijziging van de wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis; artikel 44*bis* van het Wetboek van Strafvordering, ingevoegd bij artikel 1 van de wet van 15 april 1958 en artikelen 5 en 9 van het koninklijk besluit van 10 juni 1959 betreffende de bloedproef met het oog op het bepalen van het alcoholgehalte) nodigt ertoe uit de traditionele rechtspraak van het Hof van Cassatie opnieuw ter discussie te stellen.

A.1.4. Aangezien de overeenstemming van de artikelen 43, 44 en 148 van het Wetboek van Strafvordering met het voorschrift van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet uitsluitend afhangt van de uitlegging die eraan dient te worden gegeven en het gewaagd lijkt de interpretatie te bepalen die de verwijzende rechter tot de zijne heeft gemaakt, gelet op het gebruik van de voorwaardelijke wijs in de formulering van de prejudiciële vraag (« [...] in die zin geïnterpreteerd dat zij de door de feitenrechter in strafzaken aangestelde deskundige niet zouden verplichten de regels na te leven betreffende het contradictoir karakter [...] »), wordt het Hof verzocht gelijktijdig voor recht te zeggen, door het gebruik van die techniek die het Hof zal behagen aan te wenden, enerzijds, dat de artikelen 43, 44 en 148 van het Wetboek van Strafvordering in die zin moeten worden geïnterpreteerd dat zij de toepassing van de artikelen 972 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek niet uitsluiten maar zelfs opleggen, dat het deskundigenonderzoek in strafzaken bijgevolg een contradictoir karakter moet vertonen, althans wanneer het door een vonnisgerecht wordt bevolen, en dat die bepalingen in die interpretatie de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet schenden en, anderzijds, dat de artikelen 43, 44 en 148 van het Wetboek van Strafvordering, in die

zin geïnterpreteerd dat zij het contradictoair karakter van het deskundigenonderzoek in strafzaken uitsluiten, zelfs wanneer het door een vonnisgerecht wordt bevolen, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schenden.

A.1.5. De dubbele interpretatie vermeld in A.1.4 stemt overeen met de lering (*de lege lata* en *de lege ferenda*) die wordt gehuldigd in de rechtsleer, waarin de traditionele, door het Hof van Cassatie verankerde rechtspraak unaniem werd gekritiseerd.

Bovendien hebben het Nederlandse en het Franse Wetboek van Strafvordering het contradictoire karakter ingevoerd in de procedure van het deskundigenonderzoek. De kritiek die in de rechtsleer werd geuit, werd vertaald in diverse hervormingsprojecten, en uit een uitgebreide enquête die in de gerechtelijke kringen werd gehouden, blijkt dat een meerderheid van magistraten en advocaten gunstig staat tegenover een contradictoire verloop van het deskundigenonderzoek in strafzaken, zelfs in de stadia van vooronderzoek en onderzoek.

A.1.6. De betwiste bepalingen kunnen op een conforme en verzoenende manier worden geïnterpreteerd.

Overeenkomstig artikel 2 van het Gerechtelijk Wetboek kunnen de regels die dat Wetboek bevat (te dezen die welke het contradictoair karakter van het deskundigenonderzoek waarborgen) toepassing vinden op het deskundigenonderzoek in strafzaken, tenzij dat onderzoek wordt beheerst door niet uitdrukkelijk opgeheven wetsbepalingen of door rechtsbeginselen van strafrechtspleging waarvan de toepassing onverenigbaar zou zijn met de inachtneming van het contradictoair karakter.

A.1.6.1. Er bestaan geen wetsbepalingen die niet uitdrukkelijk zijn opgeheven en waarvan de toepassing niet verenigbaar zou zijn met de artikelen 972 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek. De artikelen 43, 44 en 148 van het Wetboek van Strafvordering hebben geen enkele weerslag op de aard van het deskundigenonderzoek in strafzaken en zijn niet onverenigbaar met de artikelen 972 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek. Hetzelfde geldt voor de bijzondere bepalingen met betrekking tot de kosten en de erelonen van de deskundigen en het bijzondere recht van de strafrechtspleging (A.1.3). De enkele voor de strafrechtspleging specifieke wetsbepalingen die de toepassing van de regels van de burgerlijke rechtspleging uitsluiten, handelen over totaal andere aangelegenheden (termijnen voor dagvaarding, vormvoorschriften van de beroepen, aanvang en duur van de beroepstermijnen, etc.).

A.1.6.2. Ten aanzien van de rechtsbeginselen waarvan de toepassing niet verenigbaar zou zijn met de toepassing van de artikelen 972 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek dient te worden vermeld dat het zoeken ervan de kritiek uitlokt van de - overigens niet in alle gevallen gevolgde - traditionele rechtspraak, volgens welke de artikelen 962 tot 991 van het Gerechtelijk Wetboek, in hun geheel beschouwd, niet toepasselijk zijn op de door de strafrechters bevolen deskundigenonderzoeken, ongeacht het stadium van de rechtspleging en het onderwerp van het deskundigenonderzoek.

Het Hof van Cassatie mildert zelf zijn rechtspraak door impliciet maar op vaststaande wijze te oordelen dat artikel 966 van het Gerechtelijk Wetboek, dat over de wraking van de deskundige handelt, eveneens toepasselijk is op de deskundigen die in strafzaken zijn aangesteld en door onder voorbehoud te beslissen dat, in strafzaken, het deskundigenonderzoek « in beginsel » niet op tegenspraak wordt gevoerd (Cass., 1 juni 1988, *Arr. Cass.*, 1988, II, nr. 603, p. 1274).

A.1.6.3. De bewering van procureur-generaal Leclercq waarop de rechtspraak van het Hof van Cassatie steunt en die luidt dat « de rechtspleging wordt bepaald door de aard van het rechtscollege en niet door de belangen in het geding », is geen rechtsbeginsel waarvan de toepassing onverenigbaar zou zijn met de regel van het contradictoair karakter waarin het Gerechtelijk Wetboek voorziet.

Mocht de aard van het bevoegde rechtscollege op zichzelf de niet-toepasselijkheid van de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek verantwoorden, dan zou artikel 2 van dat Wetboek immers volledig worden uitgehold, aangezien die bepaling er precies in voorziet dat de regels die de procedure ingesteld voor de burgerlijke rechtscolleges *sensu lato* beheersen, in beginsel ook de voor andere rechtscolleges ingestelde procedures beheersen. Het Hof van Cassatie, de Raad van State, het Arbitragehof en de rechtscolleges in tuchtzaken hebben daarentegen aanvaard dat tal van bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek toepasselijk zijn op de procedures die voor hen worden ingeleid. Die laatste omstandigheid volstaat om de relevantie van het argument dat uit de aard van de rechtscolleges is afgeleid, teniet te doen. Het volstaat ten minste - per definitie - om uit te sluiten dat dat argument zou worden verheven tot « rechtsbeginsel », in de zin van artikel 2 van het Gerechtelijk Wetboek. Zelfs als dat argument gegrond zou zijn, zou het onvoldoende nauwkeurig zijn om de toepassing van de artikelen 972, 973 en 978 van het Gerechtelijk Wetboek opzij te schuiven. Uit een vaste lering van de rechtsleer en de rechtspraak vloeit daarentegen voort dat de strafrechtspleging in het stadium van de berechting in wezen

contradictoir is.

A.1.6.4. De in de artikelen 153, 190 en 211 tot uitdrukking gebrachte algemene beginselen van strafrechtspleging, waaruit voortvloeit dat de rechtspleging ten gronde openbaar, mondeling en contradictoir is, leggen intengedeel de toepassing van de regel van de tegenspraak op voor de door de vonnisgerechten bevolen deskundigenonderzoeken in strafzaken; het is trouwens op grond van die regel dat de feitenrechter bijvoorbeeld enkel in aanwezigheid van de partijen en na openbare terechtzitting tot een plaatsopneming kan overgaan; men ziet evenwel geen wezenlijk verschil dat, in die mate van algemeenheid en belang van de beginselen, zou bestaan tussen het door het vonnisgerecht bevolen deskundigenonderzoek en de door datzelfde rechtscollege bevolen plaatsopneming.

Bij ontstentenis, in de strafrechtspleging, van een rechtsbeginsel op grond waarvan de toepassing opzij zou kunnen worden geschoven van de artikelen 962 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek op de door de vonnisgerechten in strafzaken bevolen deskundigenonderzoeken en, onder die bepalingen, van die welke een contradictoir verloop van het deskundigenonderzoek waarborgen, dienen de artikelen 43, 44 en 148 van het Wetboek van Strafvordering in die zin te worden geïnterpreteerd dat zij de toepassing van de artikelen 972 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek niet uitsluiten, maar intengedeel opleggen, en dat zij, in die interpretatie, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet schenden.

A.1.7. In de traditionele interpretatie brengen de betwiste bepalingen een discriminatie teweeg tussen de verweerder in de burgerlijke rechtsvordering steunend op een toevallige dood, die voor een burgerlijk rechtscollege wordt gebracht, enerzijds, en de beklaagde en in voorkomend geval de burgerrechtelijk aansprakelijke persoon, alsmede hun verzekeraar, tegen wie, bovenop de strafvordering die tegen de beklaagde zelf is ingesteld, diezelfde burgerlijke rechtsvordering is ingesteld voor een strafgerecht, anderzijds.

Laatstgenoemden zijn immers verstoken van het recht om deel te nemen aan het zoeken en aan het licht brengen van de gerechtelijke waarheid en beschikken over geringere en minder doeltreffende onderzoeksmiddelen dan de eerstgenoemde, terwijl zij blootstaan aan een strafvervolgning, en dus aan een vonnis dat hun eer en vrijheid kan aantasten. Bovendien contrasteert dat verschil in behandeling, zonder schijnbare verantwoording, met de rechtspraak van het Hof van Cassatie, volgens welke « de feitenrechter enkel tot plaatsopneming kan overgaan in aanwezigheid van de partijen en na openbare terechtzitting ».

A.1.8. De rechtspraak van het Hof van Cassatie volgens welke « wanneer een deskundigenonderzoek niet volgens de overigens niet op straffe van nietigheid voorgeschreven regels zou zijn gebeurd, daaruit niet kan worden afgeleid dat de zaak niet eerlijk werd behandeld, terwijl de partijen voor het rechtscollege dat ten gronde uitspraak moest doen de mogelijkheid hadden het deskundigenverslag te betwisten, niet enkel met betrekking tot de aangevoerde onregelmatigheden, doch ook met betrekking tot de vaststellingen en de besluiten van de deskundige » is een mildering die niet volstaat om de in het geding zijnde discriminatie te doen verdwijnen, want ze is van louter theoretische en formele aard.

Eenzijds, kan de beklagde, telkens wanneer de tegenspraak niet kan worden uitgesteld (verdwijning van gegevens en stukken waarop het deskundigenonderzoek is gebaseerd, autopsie) immers in de onmogelijkheid blijken te verkeren zijn recht te doen gelden om op de terechtzitting een niet op tegenspraak opgesteld deskundigenverslag te betwisten. Dat is ook het geval wanneer, zoals te dezen, de deskundige verklaart dat hij zich baseert op gegevens van een medisch dossier waaruit hij geen elementen weergeeft en hij enkel de interpretatie die hij eruit afleidt, naar voren brengt. Anderzijds, vloeit het theoretische en formele karakter van de argumentatie van de traditionele rechtspraak op meer algemene wijze voort uit het feit dat die argumentatie de discriminatie laat voortbestaan die de beklagde, de burgerrechtelijk aansprakelijke partij en hun verzekerden ondergaan op het vlak van de diepe overtuiging van de rechter. Weliswaar kunnen zij in theorie het deskundigenverslag betwisten op de terechtzitting, maar dat verslag zal niettemin zijn voorafgegaan aan de formulering van de kritische opmerkingen en zal alleen aan de rechter worden voorgelegd in de oorspronkelijke versie, dit wil zeggende in een versie zonder enige kritische opmerking.

A.1.9. De traditionele rechtspraak leidt tot een tweede discriminatie, die voortvloeit uit een kostenvergelijking. De kosten van een tegenexpertise die de beklagde moet dragen om het contradictoire karakter te trachten te herstellen, gesteld dat de aard van het deskundigenonderzoek die mogelijkheid biedt - *quod non* te dezen - liggen systematisch hoger dan de kosten van het deelnemen aan een gerechtelijk deskundigenonderzoek, dat *ab initio* contradictoir is.

A.1.10. Die discriminaties kunnen niet worden verantwoord op grond van het zogeheten beginsel dat de procedureregels afhangen van de aard van het rechtscollege waarbij de zaak aanhangig wordt gemaakt (A.1.6.2 tot A.1.6.4), en de oplossing die erin bestaat, gezien het te liberale karakter van de regels van het Gerechtelijk Wetboek omtrent het deskundigenonderzoek, een niet-contradictoir karakter te verlenen aan het deskundigenonderzoek in strafzaken dat een vonnisgerecht heeft bevolen, staat buiten elke verhouding tot de nagestreefde doelstelling van doeltreffendheid en snelheid. Verschillende elementen moeten immers in aanmerking worden genomen : het staat aan het openbaar ministerie, die partij is in het strafproces, om de rol van de meest gereede partij op zich te nemen; de recente informatisering van de griffies biedt de rechters de mogelijkheid een daadwerkelijke controle uit te oefenen op de inachtneming van de termijnen die voor de uitvoering van de deskundigenonderzoeken zijn vastgesteld; het argument van het vermeende gebrek aan doeltreffendheid van de regels van het Gerechtelijk Wetboek ten opzichte van de vereisten van de strafvervolgning, mist in elk geval iedere grondslag ten aanzien van de deskundigenonderzoeken die enkel in het kader van de burgerlijke rechtsvordering zijn bevolen; artikel 990 van het Gerechtelijk Wetboek, dat de deskundigen de mogelijkheid biedt de uitvoering van hun opdracht uit te stellen tot een provisie is gestort, is niet toepasselijk op de deskundigenonderzoeken in strafzaken; tot slot is een eenzijdig deskundigenonderzoek niet altijd een waarborg van doeltreffendheid, want bij gebrek aan contradictoir karakter of wegens de technische argumenten die de partijen pas op de terechtzitting opwerpen, brengt dat onderzoek het strafproces dikwijls in een impasse in het stadium van de terechtzitting.

A.1.11. Het arrest dat het Hof op 21 maart 1995 heeft gewezen, heeft inzake verjaring een discriminatie afgekeurd die, zoals te dezen, bestond tussen de partijen in de burgerlijke rechtsvordering ontstaan uit een misdrijf, enerzijds, en de partijen in de burgerlijke rechtsvordering ontstaan uit een fout die geen misdrijf was, anderzijds, en die bovendien, steeds zoals te dezen, een paradoxaal karakter vertoonde (*J.T.*, 1995, p. 262).

Die door het Hof aangeklaagde discriminatie ten voordele van de slachtoffers van feiten die als misdrijven worden aangemerkt, dient *mutatis mutandis* en om dezelfde redenen ook in onderhavige zaak te worden aangeklaagd, ditmaal met betrekking tot het deskundigenonderzoek en ten bate van de auteurs van dezelfde feiten. Overigens dient te worden opgemerkt dat die discriminatie in het nadeel kan spelen van de eiser in de burgerlijke rechtsvordering die voor het strafgerecht is gebracht, in het geval dat een niet-contradictoir deskundigenverslag het oorzakelijk verband tussen de fout en het overlijden van het slachtoffer zou uitsluiten.

Memories van de Ministerraad (zaken met rolnummers 957 en 980)

A.2.1. Het in het geding zijnde deskundigenonderzoek in de zaak met rolnummer 957 werd niet bevolen door de procureur des Konings of de onderzoeksrechter, maar door een vonnisgerecht; vonnisgerechten zijn bevoegd om dergelijke deskundigenonderzoeken te bevelen en deskundigen te kiezen, zeker bij ontstentenis van iedere regel in het Wetboek van Strafvordering, maar met inachtneming van de omstandigheid dat geen enkele bepaling van de wet hun dat verbiedt. Overeenkomstig de vaste rechtspraak van het Hof van Cassatie is het door de onderzoeksrechter en de vonnisgerechten bevolen deskundigenonderzoek niet onderworpen aan de regels betreffende het contradictoir karakter.

A.2.2. De in het geding zijnde deskundigenonderzoeken betreffen niet de burgerlijke rechtsvordering maar de strafvordering zelf en beogen de rechter de nodige gegevens te verschaffen om de zaak te beoordelen. In tegenstelling tot wat in de in het geding zijnde beslissingen is vermeld, hebben de artikelen 43, 44 en 148 van het Wetboek van Strafvordering geenszins betrekking op het door de feitenrechter in strafzaken bevolen deskundigenonderzoek, noch *a fortiori* op het door de correctionele rechtbank of de raadkamer bevolen deskundigenonderzoek : de bevoegdheid van het rechtscollege dat de grond van de zaak beoordeelt om een deskundige-arts aan te stellen, vloeit immers voort uit de algemene opzet van het Wetboek en uit de bevoegdheid van de vonnisgerechten om aanvullende onderzoeksmaatregelen te bevelen.

A.2.3. Het onderscheid tussen de twee in de prejudiciële vragen vermelde categorieën van burgers, namelijk de partijen in een burgerlijk proces en de partijen in een strafproces, steunt op een objectief criterium en schendt geenszins de in de artikelen 10 en 11 van de Belgische Grondwet verankerde beginselen van gelijkheid der Belgen en niet-discriminatie.

In zoverre het onderscheid wordt bepaald door de aard van het rechtscollege dat het deskundigenonderzoek beveelt, steunt het op een objectief criterium.

A.2.4. Het is eveneens in redelijkheid verantwoord ten aanzien van het doel van de betwiste maatregel en de aard van de ter zake geldende beginselen. De niet-toepasselijkheid van de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek ten aanzien van het deskundigenonderzoek in strafzaken is immers het gevolg van het inquisitoriale en eenzijdige karakter van het onderzoek in strafzaken, dat een van de grondbeginselen is van het Wetboek van Strafvordering en dat van toepassing is op de deskundigenonderzoeken die werden bevolen om zowel op de strafvordering ingesteld tegen de beklaagde als op de burgerlijke rechtsvordering uitspraak te doen. De omstandigheid dat het voor de burgerlijke rechtbank en het strafgerecht zou kunnen gaan om een beoordeling van dezelfde fout en hetzelfde oorzakelijke verband, kan niet doorslaggevend zijn. Zelfs al gaat het om de beoordeling van dezelfde fout, dan nog stelt het openbaar ministerie de strafvordering in voor het strafgerecht, terwijl een burgerlijke procedure wordt ingeleid door een burger en niet tot een strafrechtelijke veroordeling kan leiden (zaak met rolnummer 957). En de fundamentele verschillen tussen de procedures voor de strafgerechten en die voor de burgerlijke rechtscolleges kunnen een verschillende behandeling verantwoorden, zelfs als het deskundigenonderzoek dat door een strafgerecht is bevolen, ten dele betrekking heeft op de burgerlijke belangen (zaak met rolnummer 980).

A.2.5. De wezenlijk verschillende aard van het burgerlijk proces en het strafproces biedt eveneens een verklaring voor het verschil in behandeling. De strafrechtspleging is het gevolg van een misdrijf naar aanleiding waarvan aan de beklaagde straffen kunnen worden opgelegd die zijn eer aantasten; zij heeft tot doel de waarheid te achterhalen en beoogt over de strafvordering te laten oordelen.

Uit de specifieke aard van een strafprocedure vloeien bijgevolg het vermoeden van onschuld en het geheime en inquisitoriale karakter van het onderzoek voort. In het begin zijn het vooronderzoek en het onderzoek noodgedwongen geheim om te voorkomen dat ofwel personen in diskrediet komen of dat de schuldigen worden gealarmeerd. Ook kan het deskundigenonderzoek worden aangevangen buiten het medeweten van de verdachte, die er aldus mogelijkwijze niet van op de hoogte is. Anderzijds, geldt voor de beklaagde het vermoeden van onschuld. Hij is absoluut lijdzaam.

Het deskundigenonderzoek, dat door de vonnisgerechten wordt bevolen, dient als het vervolg van het voorbereidend onderzoek te worden beschouwd. De vonnisgerechten hebben immers het recht en zelfs de verplichting om aanvullende onderzoeksmaatregelen te bevelen telkens wanneer zij het vooronderzoek onvolledig achten. Enkel het debat op de terechtzitting van het vonnisgerecht wordt op tegenspraak gevoerd. De artikelen 153, 190 en 211 van het Wetboek van Strafvordering waarborgen het contradictoir karakter immers enkel tijdens de terechtzitting.

A.2.6. Het burgerlijk proces beoogt daarentegen een vordering tot schadevergoeding te laten beoordelen : het vloeit niet uit een initiatief van het openbaar ministerie, maar in beginsel uit een individuele betwisting voort en kan niet leiden tot een straf die de eer van de verweerder aantast, zelfs al heeft het betrekking op een feit dat als een misdrijf zou kunnen worden gekwalificeerd. In die situatie is het contradictoire karakter van het deskundigenonderzoek logischer en meer in overeenstemming met de algemene beginselen van de rechtspleging in burgerlijke zaken.

A.2.7. Het onderscheid is ook in redelijkheid verantwoord ten aanzien van de positie van de beklaagde : voor hem geldt het vermoeden van onschuld, hij heeft het recht te zwijgen en kan niet worden verplicht zijn medewerking te verlenen aan het zoeken van bewijzen. Indien het deskundigenonderzoek in strafzaken op tegenspraak zou worden gevoerd, zou zijn weigering om mee te werken als een bekentenis, of althans in een niet voor hem gunstige zin kunnen worden opgevat. Hij kan er daarentegen de voorkeur aan geven het deskundigenonderzoek pas te kritiseren tijdens de debatten ter terechtzitting, aangezien de procedure dan accusatoir is en de rechten van de verdediging misschien vrijer kunnen worden uitgeoefend wanneer de beklaagde de expertiseverrichtingen met betrekking tot de strafvordering niet heeft bijgewoond.

A.2.8. Ten aanzien van de overeenstemming van de artikelen 43, 44 en 148 van het Wetboek van Strafvordering met artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, aangehaald in de prejudiciële vraag in de zaak met rolnummer 980, is gezegd dat de artikelen 153, 190 en 211 van het Wetboek van Strafvordering het contradictoir karakter van de procedure enkel tijdens de terechtzitting waarborgen. De rechtspraak van het Hof van Cassatie, waarin dat beginsel meermaals is toegepast, is in overeenstemming met die van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, dat meer dan eens erop heeft gewezen dat het eerlijke karakter van een proces moet worden beoordeeld met inachtneming van het geheel van de procedure : « De taak van dat Hof bestaat erin te onderzoeken of de procedure, in haar geheel beschouwd, met inbegrip van de wijze waarop de bewijsmiddelen worden voorgedragen, een eerlijk karakter vertoont » (Europees Hof voor de Rechten van de Mens, 22 april 1992, zaak Vidal, *Publ. Cour*, serie A, volume 235B, nr. 33; Europees Hof voor de Rechten van de Mens, 15 juni 1992, zaak Lüdi, *Publ. Cour*, serie A, volume 238, nr. 43).

Memorie van antwoord van T. Kerman en de n.v. ISS Servisystem (zaak met rolnummer 957)

A.3.1. De traditionele rechtspraak die door de Ministerraad in herinnering wordt gebracht, volstaat niet om een negatief antwoord op de prejudiciële vraag - die betrekking heeft op de in het geding zijnde bepalingen in de interpretatie die precies uit die traditionele rechtspraak voortvloeit - te verantwoorden en bindt het Arbitragehof niet. Het Hof wordt verzocht een zodanige interpretatie van de thans aan zijn beoordeling onderworpen wettelijke regels te bekrachtigen dat die regels grondwetsconform blijken. De overwegingen die volgen, worden dan ook in ondergeschikte orde aangevoerd, voor het geval dat het Hof die verzoenende interpretatie niet tot de zijne zou maken.

A.3.2. Het organieke criterium - het eerste element van de door de Ministerraad aangevoerde verantwoording - doorstaat de analyse niet, op straffe van uitholling van artikel 2 van het Gerechtelijk Wetboek (A.1.6 en volgende).

A.3.3. De inquisitoriale aard van de procedure, het tweede element dat ter verantwoording wordt aangevoerd, is een argument dat verstoken is van iedere relevantie, in zoverre, in tegenstelling tot hetgeen de Ministerraad betoogt, de procedure in strafzaken wel degelijk contradictoir is wanneer men zich, zoals te dezen, in de fase van de berechting bevindt. Uit de artikelen 153, 190 en 211 van het Wetboek van Strafvordering vloeit met name voort dat de rechtspleging ten gronde openbaar, mondeling en contradictoir is; zij heeft met de burgerlijke rechtspleging dan ook het contradictoir karakter gemeen.

Op gevaar af zich tegen te spreken, kan de Ministerraad, in het kader van de prejudiciële vraag die te dezen aan het Hof is gesteld, niet ingaan tegen een standpunt dat hij terzelfder tijd verdedigt op wetgevend vlak, door de Minister van Justitie een voorontwerp tot hervorming van de strafrechtspleging te laten indienen dat voorziet in de invoering van het contradictoire karakter in talrijke stadia van de strafprocedure, en dit vanaf het stadium

van het vooronderzoek en het onderzoek (A.1.5).

A.3.4. Het vermoeden van onschuld, het derde element dat ter verantwoording wordt aangevoerd, biedt niet de mogelijkheid om de onontbeerlijke juiste verhouding te bereiken tussen het nagestreefde doel, namelijk de dader beter beschermen wanneer hij een straf oploopt die zijn eer aantast - een bescherming die reeds deel uitmaakt van het vermoeden van onschuld - en het aangewende middel, namelijk het eenzijdige karakter van het deskundigenonderzoek dat door het vonnisgerecht is bevolen : in een burgerlijke - en dus contradictoire - rechtspleging beschikt de rechtsonderhorige immers over een ruimere waarborg.

De stelling van de Ministerraad vooronderstelt, opdat er sprake is van een « verschil », dat diegene die het misdrijf heeft gepleegd, dat vermoeden enkel geniet wanneer hij voor het strafgerecht wordt vervolgd. Uit een vaste rechtspraak van het Hof van Cassatie blijkt evenwel dat de regel van het vermoeden van onschuld eveneens toepasselijk is op het bewijs van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid, dat voor de burgerlijke rechtbank wordt geleverd wanneer de vordering steunt op een feit dat als misdrijf wordt gekwalificeerd. Precies met dat laatste geval vergelijken de partijen het geval van de vervolging van de dader van het misdrijf voor het strafgerecht, om eruit af te leiden dat er een discriminatie te hunnen nadele bestaat.

A.3.5. Het criterium van de « objectieve differentiëring », dat de Ministerraad afleidt uit de verdeling van de bewijslast in de burgerlijke en de strafrechtspleging, doorstaat de analyse niet langer, want het is niet objectiveerbaar (de houding die deze of gene beklaagde vanuit empirisch oogpunt zou kunnen aannemen en de reactie van deze of gene magistraat op die houding kunnen zeker geen objectief en redelijk criterium ter verantwoording van de betwiste discriminatie vormen), en is onwerkdadig, want krachtens artikel 1315 van het Burgerlijk Wetboek en artikel 870 van het Gerechtelijk Wetboek staat het aan het slachtoffer om de fout - die een misdrijf vormt - van diegene die door hem voor het burgerlijk gerecht is opgeroepen, te bewijzen, zodat de verweerder in de burgerlijke rechtsvordering die voor de burgerlijke rechtbank wordt opgeroepen, naar het voorbeeld van de beklaagde die voor het strafgerecht wordt vervolgd, er vanuit wettelijk oogpunt niet toe gehouden is zijn medewerking te verlenen aan de bewijsvoering; indien hij nalaat voor het door het burgerrechtelijk rechtscollege bevolen deskundigenonderzoek te verschijnen, zullen hem de - in voorkomend geval ongunstige - conclusies van de deskundige worden tegengeworpen.

A.3.6. De traditionele rechtspraak verankert eveneens een discriminatie tussen de eiser in de burgerlijke rechtsvordering die voor de burgerlijke rechtbank wordt gebracht, enerzijds, en de burgerlijke partij voor het strafgerecht, anderzijds (A.1.11, *in fine*), want die rechtspraak ontnemt, in strafzaken, zowel aan de beklaagde als aan de burgerlijke partij het voordeel van de tegenspraak.

Zelfs gesteld dat de betwiste discriminatie, ten aanzien van diegene die het misdrijf heeft gepleegd, objectief en redelijk zou kunnen worden verantwoord op grond van een of verscheidene van de door de Ministerraad voorgestelde criteria, *quod non*, dan nog behoudt die discriminatie een ongrondwettig karakter ten aanzien van het slachtoffer dat zijn klacht voor het strafgerecht heeft gebracht of geen andere keuze had dan dat te doen, en dat vreemd blijft aan al die criteria.

Memorie van antwoord van de Ministerraad in de zaak met rolnummer 957

A.4.1. Ingevolge de afstand van de burgerlijke partijen beperkt de prejudiciële vraag van de correctionele rechtbank te Brussel zich tot het deskundigenonderzoek dat in het kader van de strafvordering zelf is bevolen.

A.4.2. In tegenstelling tot hetgeen de tegenpartijen betogen, bestaat het doel van de artikelen 90*bis* en 44*bis* van het Wetboek van Strafvordering er niet in aan de beklaagde te waarborgen dat het deskundigenonderzoek in strafzaken werkelijk op tegenspraak verloopt, maar wel te voorzien in de mogelijkheid om zich tijdens de uitvoering van de onderzoeken die de integriteit van de betrokken persoon zouden kunnen aantasten, te laten bijstaan door een vrij gekozen arts. Zij houden voor die arts geen enkel recht in om het verdere verloop van het deskundigenonderzoek bij te wonen, maar geven hem enkel het recht om het onderzoek van het lichaam of de bloedafname bij te wonen; tot slot roepen zij geen enkel recht in het leven ten aanzien van de andere partijen die zich zullen aanbieden op het strafproces.

A.4.3. Zelfs al kent het Hof de techniek van de conforme interpretatie, dan nog betogen de tegenpartijen ten onrechte dat de artikelen 43, 44 en 148 van het Wetboek van Strafvordering op twee verschillende manieren kunnen worden geïnterpreteerd : zij sluiten het contradictoire karakter van het deskundigenonderzoek in strafzaken uit; in de rechtsleer wordt de rechtspraak van het Hof van Cassatie die dat bevestigt, evenwel bekritiseerd, maar die critici, verre van een verzoenende interpretatie van de ter zake geldende bepalingen te steunen, eisen een wetswijziging.

A.4.4. In tegenstelling tot hetgeen de tegenpartijen betogen, is het niet de vraag of het beginsel volgens hetwelk de procedure bepaald wordt door de aard van het rechtscollege, en niet door de belangen waarover de betwisting handelt, al dan niet een rechtsbeginsel is waarvan de toepassing onverenigbaar zou zijn met de regel van het contradictoir karakter waarin het Gerechtelijk Wetboek voorziet : in werkelijkheid is het inquisitoriale en eenzijdige karakter van het onderzoek in strafzaken, dat een van de grondbeginselen is van het Wetboek van Strafvordering, een in de rechtspraak van het Hof van Cassatie verankerd rechtsbeginsel van de strafrechtspleging, waarvan de toepassing niet met de inachtneming van het contradictoir karakter in overeenstemming kan worden gebracht. De artikelen 153, 190 en 211 van het Wetboek van Strafvordering waarborgen hunnerzijds het contradictoir karakter alleen op de terechtzitting zelf en bepalen geenszins dat de deskundige die in strafzaken is aangesteld, in aanwezigheid van de partijen tot zijn onderzoeken en vaststellingen moet overgaan, noch met de partijen zijn conclusies moet bespreken.

A.4.5. Aangezien de beklaagde het recht heeft te zwijgen, zou tegen hem een ongunstige interpretatie kunnen worden aangevoerd, indien het deskundigenonderzoek contradictoir zou verlopen; dat is een fundamenteel verschil tussen het burgerlijk proces en het strafproces, en het feit dat het deskundigenverslag enkel in de oorspronkelijke versie aan de rechter wordt voorgelegd, dit wil zeggen zonder enige kritische opmerking, verandert hier niets aan. In een burgerlijk proces maakt de deskundige eveneens een onderscheid tussen zijn oorspronkelijk verslag, dat voor voorafgaande lezing werd toegezonden aan alle partijen, en het antwoord dat hij op de opmerkingen van die partijen heeft gegeven.

A.4.6. De verschillen tussen de burgerlijke en de strafrechtspleging verantwoorden een verschil in behandeling, zelfs als het deskundigenonderzoek betrekking heeft op dezelfde fout en hetzelfde oorzakelijk verband. De zaak die tot het arrest nr. 21/95 heeft geleid, kan niet worden vergeleken met die welke thans wordt onderzocht : eerstgenoemde zaak had betrekking op een discriminatie tussen de partijen in de burgerlijke rechtsvordering ontstaan uit een misdrijf en de partijen in de burgerlijke rechtsvordering die steunde op een fout die geen misdrijf was, terwijl de laatstgenoemde discriminatie betrekking heeft op een onderscheid tussen een procedure voor de strafrechter en een procedure voor de burgerlijke rechter, beide op grond van een fout die een misdrijf is.

- B -

B.1. Beide prejudiciële vragen kunnen in hun essentie als volgt in één vraag worden samengevat :

« Schenden de artikelen 43, 44 en 148 van het Wetboek van Strafvordering en de artikelen 962 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek, in die zin geïnterpreteerd dat zij de door de strafrechter handelend in de hoedanigheid van feitenrechter aangestelde deskundige niet zouden verplichten de in de voormelde artikelen van het Gerechtelijk Wetboek vervatte regels betreffende het contradictoir karakter na te leven, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens ? »

B.2. Het deskundigenonderzoek wordt in het Wetboek van Strafvordering niet behandeld dan met betrekking tot de bevoegdheid van de procureur des Konings in geval van op heterdaad vastgestelde misdaad (artikelen 43 en 44) en die van de rechter in de politierechtbank (artikel 148).

Volgens de rechtspraak moeten de artikelen 962 tot 991 van het Gerechtelijk Wetboek betreffende het deskundigenonderzoek - bepalingen waarvan sommige voorschrijven dat het op een contradictoire wijze geschiedt - niet verplicht worden toegepast op de deskundigenonderzoeken voor de strafgerichten.

B.3. Aldus bestaat een verschil in behandeling tussen de partijen voor burgerlijke gerechten en de partijen voor strafgerichten, aangezien het verloop van het door de rechter bevolen deskundigenonderzoek enkel voor eerstgenoemden verplicht een contradictoir karakter vertoont.

B.4. De grondwettelijke regels van de gelijkheid en de niet-discriminatie sluiten niet uit dat een verschil in behandeling tussen categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover dat verschil op een objectief criterium berust en het redelijk verantwoord is.

Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld rekening houdend met het doel en de gevolgen van de betwiste maatregel en met de aard van de ter zake geldende beginselen; het gelijkheidsbeginsel is geschonden wanneer vaststaat dat er geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

B.5. Het Hof wordt enkel ondervraagd over het niet-contradictoir karakter van het deskundigenonderzoek wanneer de deskundige door een strafrechter, handelend in de hoedanigheid van feitenrechter, wordt aangesteld. Het Hof beperkt zich tot het onderzoek van de expertise in dat stadium van de rechtspleging.

B.6. Het verschil in behandeling houdt verband met een objectief criterium dat steunt op de aard van het geadieerde rechtscollege, zelfs in het stadium van het onderzoek van de burgerlijke belangen.

B.7. Zowel wanneer de rechter uitspraak doet over de strafvervolgning als wanneer hij uitspraak doet over de burgerlijke rechtsvordering, kan het in het geding zijnde verschil in behandeling niet worden verantwoord, vermits de belangen van de burgerlijke partij niet onderscheiden zijn van die van elke partij in een burgerlijk proces en het onderwerp van het deskundigenonderzoek identiek kan zijn. De rechtspleging verloopt in die stadia op tegenspraak; het ontbreken van tegenspraak bij het deskundigenonderzoek leidt ertoe dat het bewijs ten koste van een inbreuk op de rechten van de verdediging kan worden gezocht, aangezien die rechten pas tijdens de bespreking van het verslag in de loop van de debatten ter terechtzitting zullen kunnen worden uitgeoefend.

De mogelijkheid om nadien een verslag van een gerechtelijke expertise te betwisten, waarborgt niet noodzakelijk de inachtneming van de rechten van de verdediging. De tijd die sinds de feiten is verstreken, het verdwijnen van materiële aanwijzingen, de onmogelijkheid om taken te laten uitvoeren waartoe niet dan kort na de betwiste feiten kan worden overgegaan : al die elementen beperken de mogelijkheid om op nuttige wijze de conclusies te betwisten van een deskundigenonderzoek waaraan men niet heeft kunnen deelnemen. Zelfs al beveelt de rechter, op verzoek van diegene die een deskundigenonderzoek aanvecht, een nieuw deskundigenonderzoek, dan nog zal dat niet verplicht op tegenspraak verlopen en dus niet steeds de mogelijkheid bieden tot confrontatie van de standpunten.

In die zin opgevat dat zij de door de feitenrechter in strafzaken aangestelde deskundige niet

zouden verplichten de regels betreffende de tegenspraak in acht te nemen, schenden de in de prejudiciële vraag vermelde bepalingen de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, afzonderlijk of in samenhang gelezen met artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

B.8. Artikel 2 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt evenwel dat de in dat Wetboek gestelde regels van toepassing zijn op alle rechtsplegingen, behoudens wanneer deze geregeld worden door niet uitdrukkelijk opgeheven wetsbepalingen of door rechtsbeginselen waarvan de toepassing niet verenigbaar is met de toepassing van de bepalingen van het genoemde Wetboek. Er werd terecht opgemerkt dat « de regels van het Gerechtelijk Wetboek [...] het gemeen recht van de rechtspleging uit[maken] », met inbegrip van de strafrechtspleging (Memorie van toelichting van het ontwerp van wet houdende het Gerechtelijk Wetboek, *Gedr. St.*, Senaat, 1963-1964, nr. 60, p. IV, en het verslag van de heer Charles Van Reepinghen, Koninklijk Commissaris van de Gerechtelijke Hervorming, *idem*, p. 60).

Artikel 2 van het Gerechtelijk Wetboek verzet er zich tegen dat onder meer de bepalingen die, in dat Wetboek, over het akkoord tussen partijen handelen of sommige gevolgen afhankelijk stellen van het initiatief van de partijen, zouden worden toegepast in strafzaken, waarin de wilsautonomie van de privé-personen geen plaats heeft. Maar op gevaar af aan dat artikel 2 voorbij te gaan, volstaat de omstandigheid dat het gerecht dat het deskundigenonderzoek heeft bevolen, een strafgerecht is, niet om niet van toepassing te maken, onder de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek die de tegenspraak verzekeren, die waarvan de toepassing met de beginselen van de strafwetgeving bestaanbaar is : er bestaan geen wetsbepalingen die het door een strafrechter bevolen deskundigenonderzoek beheersen, die de toepassing op dat deskundigenonderzoek van alle bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek die het contradictoir karakter van het deskundigenonderzoek in burgerlijke zaken waarborgen, zouden verbieden of onmogelijk maken; er bestaan evenmin rechtsbeginselen die de toepassing van al die bepalingen op het deskundigenonderzoek dat door een strafrechter wordt bevolen, zouden uitsluiten.

B.9. Gelezen, in het licht van artikel 2 van het Gerechtelijk Wetboek, op de wijze zoals hierboven uiteengezet, schenden de artikelen 43, 44 en 148 van het Wetboek van Strafvordering en de artikelen 962 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek niet de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, noch afzonderlijk, noch in samenhang gelezen met artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

- De artikelen 43, 44 en 148 van het Wetboek van Strafvordering en de artikelen 962 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek, in die zin geïnterpreteerd dat zij de door een strafrechter, handelend in de hoedanigheid van feitenrechter, aangestelde deskundige niet zouden verplichten de in de voormelde artikelen van het Gerechtelijk Wetboek vervatte regels betreffende het contradictoir karakter in acht te nemen, schenden de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, afzonderlijk of in samenhang gelezen met artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

- De artikelen 43, 44 en 148 van het Wetboek van Strafvordering en de artikelen 962 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek, geïnterpreteerd in het licht van artikel 2 van het Gerechtelijk Wetboek, in die zin dat die bepalingen de door een strafrechter, handelend in de hoedanigheid van feitenrechter, aangestelde deskundige er niet van vrijstellen, in zoverre, zoals aangegeven in B.8, de toepassing van die bepalingen verenigbaar is met de beginselen van de strafwetgeving, de in de voormelde artikelen van het Gerechtelijk Wetboek vervatte regels betreffende het contradictoir karakter in acht te nemen, schenden niet de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, noch afzonderlijk, noch in samenhang gelezen met artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

Aldus uitgesproken in het Frans en in het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 30 april 1997, door de voormelde zetel, aangevuld met rechter R. Henneuse, voorzitter M. Melchior wettig verhinderd zijnde de uitspraak van onderhavig arrest bij te wonen.

De griffier,

De wnd. voorzitter,

L. Potoms

L. François